

A MAKÓI FEKETE-HALOM TÉRINFORMATIKAI MODELLEZÉSE ÉS GEOMORFOLÓGIÁJA

Makó és környéke egyik legszebb és legkarakteresebb kurgánja a Fekete-halom, melyet a helyiek széles körben ismernek és a mai napig tájékozódási pontként használnak. A hagyomány szerint sapkával (kalappal) hordták össze egykor. E halom térinformatikai modellezésére vállalkoztunk: célunk volt, hogy jól használható szintvonalas felmérés és háromdimenziós modell készüljön, valamint kísérletet tegyünk a halomtest legfelső, elhordott részének morfológiai rekonstruálására.

A Fekete-halom három település – Makó, Királyhegyes és Csanádalberti – külterületének találkozási pontján (hármashatárán) áll. Központi EOY-koordinátái: 775,015 109,636; megbontás előtti, eredeti relatív magassága 8 m, mai magassága 6,4 m; tengerszint feletti magassága 99,9 m; átmérői 67 m és 58 m. A 18. század közepén nevezték még Pitvarosi-Fekete-halomnak is.

A kurgán szintvonalas felmérése és háromdimenziós modellezése módot ad az oldalakra három irányból felhúzódó határárkok és az elhordott, ma már sík halomtető térinformatikai megjelenítésére. A délkeleti (Királyhegyes–Csanádalberti) és a délnyugati (Makó–Királyhegyes) határárok igen markáns kiképzésű, feltehetően a 18. században ásták. Az északi (Makó–Csanádalberti) határárok ma már alig kivehető, jórészt betöltődött, de eredetileg sem lehetett annyira mély. A halomtető sík felülete valószínűleg 20. századi bolygatás eredménye, hiszen a korábbi térképek még három határdombot jelölnek rajta, melyeket azóta szintén elhordtak.

A Fekete-halom közvetlen környékét már a 18. század óta folyamatosan szántják, azonban a művelés a kurgán meredekebb oldalaira nem tudott felhatolni. A bolygatások ellenére a felszín egyes részei – elsősorban a meredekebb lejtők – értékes, elsődleges löszpusztagyepet és löszfalnövényzetet őriznek (*Thymus pannonicus*, *Thymus odoratissimus*, *Kochia prostrata*, *Aegilops cylindrica*, *Agropyron cristatum*, *Stipa capillata*), a lábi területeket másodlagos, megújuló parlagnövényzet borítja, visszatérő löszgyep-elemekkel. Az 1960-as évek közepén északi harmadára kisebb erdőt telepítettek, mely azonban a '80-as években már nem volt meg. A halom déli lábánál földút vezet el, tetején háromszögelési pontot állítottak (2830-11; harmadrendű vízszintes és GPS-alappont; állandósításának éve: 1952). A halomtetőn szétszóródva betontörmelékek (korábbi mérőpont darabjai) találhatóak. A halom állapotára nézve jelenleg a borzktorékok negatív hatása jelent problémát.

BEDE ÁDÁM

régész

(Móra Ferenc Múzeum, Szeged)